

Kristallinkirkas jokivesi on huono merkki

Sirppujoella haetaan ratkaisuja happamuuspiikkeihin

Saara Huovinen

Joulukuun alussa rankkojen sateiden myötä Sirppujoki muuttui Mämmäisissä kirkaaksi ja selvästi vihreäksi. Sirppujoen vedenlaadun ja tuvasuojelun parantamishankkeen projektipäällikkö Antti Kasevan mukaan Ely-keskus tutki vesinäytteen ja havaitsi, että se myös fluoresoi.

– Se ei ole luonnossa ol- lenkaan yleinen ilmiö. Sma- ragdinvihreän värin saivat aikaan hyvin happamien valumavesien irtisaamat metalliyhdisteet, hän kertoo.

Laitlassa ja Uudessak- pungissa virtaavan Sirp- pujoen valuma-alue on merkittävän happamien sulfaattimaiden esiintymisalue Lounais-Suomessa. Jossa esiintyy aika ajoin happa- muutta ja raskasmetalleja äkillisinä piikkeinä, jotka johtuvat pitkän kuivan kau- den jälkeisistä sateista.

– Syksyllä jokivesi ja poh- javedet menivät todella alhaalle, ja sulfaattimais- ta vapautui hurjat määrät happamuutta. Talven sa- teet ja lumen sulamisvedet huuhtoivat tämän happa- man kuorman ojiin ja Sirp- pujoeseen.

Maaperästä irtonneet me- tallit kuten rauta saavat sa- vipartikkelit seostumaan ja laskeutumaan vesistön poh- jaa, jolloin vesi kirkahtuu.

– Ihmiset saattavat ajatel- la, että nimenomaan kirka- vesi on hieno juttu, mut- ta elistöille se on hyvinkin haitallista. Olemme savialu- eella, jossa luontainen väri virtavesille on ruskea. Kase- va sanoo.

VIIME VIIKOLLA Laitlassa järjestettiin maa- ja met- sätalouden neuroville, ve- sienhoidon asiantuntijoille, maanviljelijöille ja met- sänhoitajille suunnattu se- minaari, jossa käytiin läpi happamien sulfaattimaiden tunnistamista ja keinoja ni- den aiheuttamien haittojen torjumiseen.

Tilaisuuden järjestivät kaksi Ympäristöministeri- ön rahoittamaa happamien sulfaattimaiden ongelmien pureutuvaa hanketta, joi- ta tilaisuudessa tutustuttiin erityisesti paikalliseen Sirp- pujoen vedenlaadun ja tul- vasuojelun parantamisen hankkeeseen.

– Voisi sanoa, että Sirp- pujoki on tietyllä tapaa monivammainen vesistö. Happamuushaittojen lisäk- si siellä on myös ravinteita,

mutta lisäksi on veden mää- rään liittyviä ongelmia. Tul- ven lisäksi viime kesä näytti myös sen, mitä kuivuudesta voi seurata. Hankkeen tar- koitus on lisätä tietämystä ja motivoida käyttämään me- netelmiä, joilla haittoja pys- tyisi vähentämään, Kaseva sanoo.

SEMINAARIN osallistu- jat pääsivät tutustumaan hankkeen pilotitalueel- le Kalannin Ridanalaa, jonne viime syksynä ra- kennettiin säätösalaajitus, tulvavallit ja biohiilisuodat- tamo. Säätösalaajituksesta kevätkosteutta säästetään mahdollisimman pitkälle kasvukaudelle, ja sen avul- la pohjaveden taso pyritään pitämään niin ylhäällä kuin se on viljelyn kannalta mah- dollista.

Salaajista valuvat vedet ohjataan pilottikohteella kahteen maan alle raken- nettuun pitkäammalliseen kaivantoon, joissa toises- sa testataan puuhakkeen ja toisessa biohiilen ja puu- hakkeen puhdistustehoa.

Biohiilisuodattamon toi- mintaa jatketaan nykyisen hankkeen puiteissa vuoden loppuun asti, mutta jatkoai- ka on haettu.

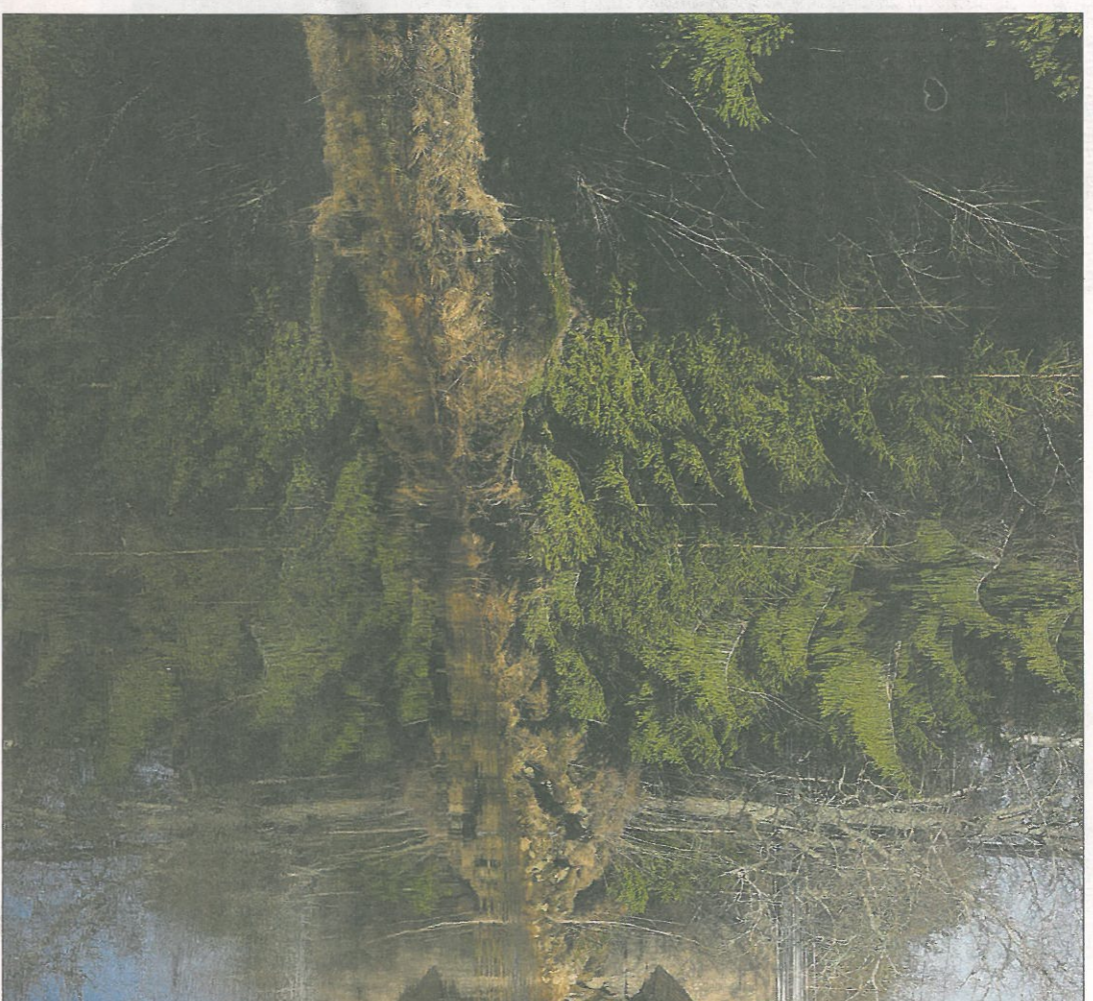
– Suodattamon ravin- teiden ja kinttoaineen pi- dätyskyky on parantunut seurannan aikana. Se ei ol- lut huippuluokkaa kun aloi- tettiin, mutta on näytänyt oikeanlaista kehityssuun- taa.

Saara Huovinen Laitlassa Suomen maaperässä lähes koko ran- nikoseudulla esiintyy runsaasti rikki- pitoisia kerrostumia, joista puhutaan happamina sulfaattimaina.

Esiintymät ovat arvoitoiden mukaan Euroopan suurimmat.

– Sulffidisavat ovat nousseet ran- nikolla maan kohoamisen myötä merenpinnan tason yläpuolelle. Luon- nontilassa ne ovat turpeen peittämiä matalia, tasaisen kosteita maita, joilla on yleensä otolliset olosuhteet maan- viljelylle, vesienhuojelun asiantuntija Laura Härkönen Tapio Oyrystä kertoo.

Happamat sulfaattimaat luokitel- laan kahteen ryhmään. Potentiaali- set happamat sulfaattimaat sijaitsevat pohjaveden pinnan alapuolella hapeta- suojassa. Todelliseksi happamiksi sul- faattimaiksi ne muuttuvat joutuessaan kosketuksiin hapen kanssa esimerkiksi silloin, kun maata muokataan ja kui- vataan maanviljelyksen tarpeisiin. Maanmuokkauksen myötä rikki-pi-

Sirppujoki kärsii peltöjen happamista valumavesistä eniten kuivina kausina seuranneiden raskasmetallien jälkeen.

– Alustavien tulosten pe- rusteella näyttää siltä, ettei tällä menetelmällä ratkaista näiden valumavesien me-

tallikuormitushaasteita. Olemme mitanneet hyvin matalia pH-arvoja sekä sala- oja vesistä että itse joesta, ei-

kä näin hapaa ympäristö ei ole biologisen puhdistustoi- minnan kannalta optimaali- nen paikka, Kaseva sanoo.

toiset mineraalit hapettuvat ja alkavat muodostaa rikkihappoa. Rikkihappo on tehokas syövyttäjä, joka liuottaa maaperästä raskasmetalleja.

– Kuivana ajanjaksona happosuolet ja metallit varastoituivat maaperään, mutta sateiden ja sulamisvesin muka- na ne huuhtoutuivat vesistöihin. Val- lumavesien pH voi pahimmillaan olla alle kolme, Härkönen sanoo.

LUONNONTILAISEN vesistön pH on noin 6–7. Kun veden kovuus laskee alle 5,5:n, herkkimmät kalat ja pohja- eläimistö kuolevat. Myös metallien myrkyllisyys lisääntyy happamuuden mukaan, sillä se muuttaa metallit vaa- rallisempaan muotoon.

– Happamuus vaikuttaa monimuo- toisuuteen, sillä happamissa vesissä vain tietyt eliölajit pystyvät elämään ja lisääntymään. Happamat valuma- vedet vaikuttavat kalatalouteen vä- henäen kalansaalitua, mutta myös vesihuoltoon rakaveden otto-ongel- mien myötä. Metalleista alumiini ja

rauta ovat erityisen haitallisia, sillä ne saostuvat kalan kiduksiin. Raskasme- tallit kertyvät kalojen lihaksiin ja pää- tyvät lopulta myös ihmisten lautasille, Härkönen sanoo.

Happaman maan voi muokata kal- kitemisellä viljelylle otolliseksi, mut- ta vesiin se ei vaikuta. Happamien sulfaattimaiden ongelmat kärjisty- vät vesistöissä, joissa happo ja metali- lihuuhdotumat esiintyvät tavallisesti äkillisinä piikkeinä kuivien kausien jälkeisten sateiden myötä.

Ilmastonmuutoksen oletetaan pa- hentavan ongelmia, kun säiden ää- ri-ilmiöt lisääntyvät. Pitkien kuivien kausien aikana maa hapettuu yhä sy- vemmältä, kun pohjaveden pinta las- kee.

– Pelloilta tulevien ravinteiden on- gelmat ovat olleet tiedossa jo pitkään, mutta vielä 1990-luvulla sitä ei saanut vielä ääneen sanoa. Mutta maailma muuttuu, ja ympäristötietoisuus on lii- sääntynyt valtavasti, Pekka Alho Tu- run AMK:sta sanoo.

Antti Kaseva (oik.) estrelli biohiilisuodattamon toimintaa Laitilan Ridanalassa.